

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

**„НАЧЕЛА ДОБРЕ ВЛАДАВИНЕ – НАЧЕЛО
ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ И НАЧЕЛО
ПРАВИЧНОСТИ“**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК - ПРОЈЕКАТ

Косовска Митровица
2018. године

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
*„Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело
правичности“ за период 2016-2018. година*

Издавач:

Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици

За издавача

Проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Владимир Боранијашевић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Јелена Беловић

Уређивачки одбор:

Проф. др Владан Михајловић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф. др Дејан Мирковић

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник

Младен Годоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-055-7

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

СЛОБОДА ДЕТЕТА ОД СВИХ ОБЛИКА НАСИЉА

Апстракт: Сви облици насиља, злостављања, злоупотреба или занемаривања детета којима се угрожава или нарушава физички, психички или морални интегритет личности детета представљају грубо кршење права детета на живот, опстанак и развој.

Дете има право на слободу од свих облика насиља, па у том смислу, Конвенција УН о правима детета као врховни ауторитет у домену људских права детета, прописује обавезу држава чланица да примене мере за спречавање и сузбијање насиља над децом и да обезбеде заштиту детета од насиља у породици, школи, установама и широј друштвеној средини, и у дигиталном простору.

Стратешко уређење области заштите деце од насиља један је од приоритета националне политике, али упркос напорима у протеклом периоду за унапређењем законодавног оквира још увек није успостављен функционални систем превенције и заштите од насиља. У циљу усклађивања унутрашњег законодавства са стандардима успостављеним у међународним документима о људским правима дужност је Републике Србије да интензивно реформише регулативни механизам који се односи на превенцију и спречавање насиља над децом.

Кључне речи: достојанство детета; превенција и заштита деце од насиља; сигурно и здраво окружење.

1. УВОД

Насиље над децом присутно је у сваком друштву и свим културама широм света, у различитим видовима директног, интерперсоналног насиља (физичко, сексуално и емоционално злостављање, занемаривање), или структурног, социјалног насиља (дискриминација, дечији брак, дечији рад или други видови експлоатације и вишеструке социјалне искључености). Насиље је феномен који није условљен окружењем, односно јавља се свуда и свакодневно. Изражена осетљивост, зависност и беспомоћност детета са собом носи опасност од различитих облика насиља, док су последице насиља

---

* Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, olga.jovic@pr.ac.rs.

по физичко и ментално здравље, развој и способност учења, односно по добробит детета крајње озбиљне и комплексне.

Иако насиље над децом има дубоку историјску прошлост, друштвена видљивост нехуманог поступања са децом постаје актуелна у другој половини прошлога века, када се јављају парцијални покушаји појмовног одређивања насиља над децом и увиђа значај превентивног деловања у циљу његовог спречавања. Уназад неколико деценија проблем насиља над децом био је предмет пажње многобројних међународних, регионалних и националних организација, што је имало за исход настанак многобројних правних норми, политичких споразума и препорука, смерница.

Међутим, интегрисан приступ насиљу над децом успоставља се тек усвајањем Конвенције УН о правима детета (1989)¹ односно након спровођења Студије УН о насиљу² и Светског извештаја о насиљу³ као свеобухватног глобалног покушаја да се опишу облици и утицај насиља над децом кроз комбиновани приступ овом проблему из перспективе људских права, јавног здравља и заштите деце.⁴

---

¹ Конвенција УН о правима детета (у даљем тексту: КПД) усвојена је 20. новембра 1989. године на 44. заседању Генералне скупштине УН-а. Ступила је на снагу 2. септембра 1991. године (Закон о ратификацији Конвенције о правима детета, *Службени лист СФРЈ-Међународни уговори*, бр. 15(1990) и *Сл. лист СРЈ-Међународни уговори*, бр. 2 (1997)). Република Србија је ратификовала и два додатна протокола која су донета уз Конвенцију о правима детета: Факултативни протокол о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији и Факултативни протокол о учешћу деце у оружаним сукобима 2002. године. Вид. Закон о ратификацији Протокала о продаји деце, дечијој проституцији и дечијој порнографији, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/02 и Закон о ратификацији Протокола уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/02.

² У октобру месецу 2006. године Независни експерт именован од стране Генералног секретара УН-а у складу са Резолуцијом 57/90 из 2002. године, представио је завршни извештај Генералној скупштини УН-а. Овај Извештај пружа глобалну слику о насиљу над децом у пет окружења: дом и породица, школске и образовне установе, правосудни органи, радно окружење, и шира друштвена заједница. Студија је припремљена кроз партиципативни процес који је укључивао регионалне, субрегионалне и националне консултације, стручне и тематске састанке. Владе многих држава чланица су, такође, дале свеобухватне одговоре на упитник који им је послао независни стручњак 2004. године. Вид. *Report of the independent expert for the United Nations study on violence against children, United Nations General Assembly A/61/299, 29.08.2006.*, <https://www.ohchr.org> (приступ 10.09.2018.).

³ Исте године (2006) УН Студија о насиљу са препорукама које су у том процесу усвојене, употпуњена је Светским извештајем о насиљу над децом. Вид. Sérgio Pinheiro Paulo *World Report on Violence against Children*, Published by the United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children https://www.unicef.org/violencestudy/reports/SG_violencestudy_en.pdf (приступ 10.09.2018.).

⁴ *Ibid.*

2. ПРАВО НА ЗАШТИТУ ОД СВИХ ОБЛИКА НАСИЉА КАО ОСНОВНО ПРАВО ДЕТЕТА

Међународна документа о људским правима утемељена су на начелу једнакости (забрана дискриминације) и начелу поштовања живота и достојанства сваког појединца. Људско достојанство је међународно загарантована категорија, па је у том контексту, у међународном праву о људским правима јасно изражен став да вршењем насиља над децом директно повређује људско достојанство детета.⁵ У смислу концепта слободе детета од свих облика насиља достојанство подразумева да свако дете буде признато, поштовано и заштићено као носилац права и као јединствено и вредно људско биће са посебностима своје личности, различитим потребама и интересима.⁶

Конвенција о правима детета представља међународни основ за остваривање и заштиту права детета у којој је експлицитно прописано право детета на физички и лични интегритет, обавеза је држава чланица да децу заштите од „свих облика физичког или психичког насиља“. Такође, државе имају обавезу предузимања превентивних мера и да обезбеде да сва деца жртве насиља добију потребну подршку и помоћ.⁷ Оваква конвенцијска формулација, дакле, указује да се насиљу над децом приступа са аспекта превенције и рехабилитације, са циљем да се заштити друштвена и економска осетљивост деце, обезбеђивањем живота ослобођеног страха од емоционалних и физичких повреда.⁸

Садржина одредбе чл. 19. Конвенције о правима детета прописује да државе чланице предузимају све одговарајуће законодавне, административне, социјалне и образовне мере ради заштите детета од свих облика насиља, повреда или злоупотребе, занемаривања или немарног односа, малтретирања или експлоатације, док је на бризи код родитеља, законских старатеља или неког другог лица коме је поверена брига о детету (став 1.). Такве заштитне мере треба да обухвате, по потреби, ефикасне поступке за установљавање социјалних програма за обезбеђење подршке неопходне детету и онима којима је поверена брига о детету, као и остале

---

⁵ Вид. опширније Вучковић Шаховић Невена, Петрушић Невена, *Права детета*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2015, 136.

⁶ Вид. тачку 3 (ц) Општег коментара бр 13 *Право детета на слободу од свих облика насиља*, Комитет за права детета (Committee on the Rights of the Child General comment No. 13 (2011) The right of the child to freedom from all forms of violence, CRC/C/GC/13, 18 April 2011), 3. <https://www2.ohchr.org> (приступ 10.09.2018.).

⁷ Чл. 39. КПД.

⁸ Вучковић Шаховић Н., Петрушић Н., *Права детета*, op.cit., 136.

облике спречавања, утврђивања, пријављивања, прослеђивања, истраге, поступања и праћења случајева и, по потреби, обраћања суду (став 2.).

Познато је да права детета која гарантују међународни извори права јесу саставни део унутрашњег правног поретка, па отуда, потврђивањем Конвенције о правима детета Република Србија је преузела обавезе да примени мере за спречавање насиља над децом и да обезбеди заштиту детета од свих облика насиља у породици, установама, институцијама и широј друштвеној средини, и то од: физичког и менталног насиља, злоупотребе и занемаривања;⁹ свих облика сексуалног искоришћавања и сексуалне злоупотребе;¹⁰ насилног одвођења деце и трговине децом;¹¹ свих других облика експлоатације штетних за дете;¹² мучења, нехуманих и понижавајућих поступака и кажњавања.¹³ Сходно томе, неопходно унапређење националног система заштите деце од насиља може једино бити успешно спроведено кроз сарадњу органа државне управе, територијалне аутономије и локалне самоуправе; јавног сектора (система образовања и васпитања, система здравствене заштите, система социјалне заштите, унутрашњих послова и др.); правосуђа; цивилног друштва, породице и појединаца, чему ће бити посвећена потребна пажња у редовима који следе.

2.1. Међународни оквир политика везаних за заштиту деце од насиља

Нормативни системи заштите детета од насиља део су одговарајуће свеукупне развојне и социјалне политике једне земље у свим њеним сегментима. Чињеница да основно право детета на живот и развој може бити повређено на различите начине, да сваки облик насиља нарушава физички и лични интегритет детета и осујећује дететов оптимални развој, учинило је нужним успостављање посебне заштите детета на међународном, регионалном и националном нивоу. У том смислу, међународни стандарди у овој области установљени су Конвенцијом о правима детета, а њихова реализација подразумева непрестане напоре да се унапреди одговор међународне заједнице на насиље према деци.

Познато је да однос државе чланице Конвенције према правима детета није само унутрашња ствар конкретне државе; државе чланице су дужне, под претњом међународне одговорности, да утврђене стандарде спроведу у живот. Иако свака држава има посебан начин на који се бави правима детета, међународна сарадња у тој области је од непроцењиве

---

⁹ Чл. 19. КПД.

¹⁰ Чл. 34. КПД.

¹¹ Чл. 35. КПД.

¹² Чл. 36. КПД.

¹³ Чл. 37. КПД.

важности. Посебан значај придаје се међународним организацијима које преко својих органа, или органа створених под њиховим окриљем, надзиру поштовање међународних обавеза држава да штите и поштују права детета.¹⁴ У домену права детета, најзначајнију улогу има Комитет за права детета који прати усклађеност националних законодавстава у области заштите детета са одредбама из Конвенције, спровођење права и актуелне праксе уживања права детета.

Посматрано са глобалног аспекта, Комитет за права детета усвојио је низ Општих коментара¹⁵ како би државе уговорнице имале смернице за боље разумевање одредаба Конвенције које се тичу заштите деце од свих облика насиља. Први међу њима је Општи коментар бр. 8 (2006) Право детета на заштиту од телесног кажњавања и осталих окрутних или понижавајућих облика кажњавања¹⁶ Појам „телесно“ или „физичко“ кажњавање, као и било које кажњавање, подразумева примену физичке силе са намером наношења извесног степена бола или неугодности. Обухвата ударање деце руком („батине“, „шамарање“, „ударање по стражњици“), или неким средством (бич, штап, каиш, варјача итд). Такође, подразумева, на пример, шутирање,

---

¹⁴ Вид. Вучковић-Шаховић Невена, Међународноправна заштита детета и обавезе Југославије, у Дечја права-чија одговорност, Зборник радова са саветовања о образовању за дечја права, Пешић Мирјана, (ур.), Институт за педагогију и андрагогију, Београд 1996, 39.

¹⁵ Почев од 2001. године Комитет за права детета је издао следеће Опште коментаре: Општи коментар бр. 1 (2001) *Циљеви образовања*; Општи коментар бр. 2 (2002) *Улога независних националних институција за људска права у унапређењу и заштити права детета*; Општи коментар бр. 3 (2003) *ХИВ/СИДА и права детета*; Општи коментар бр. 4 (2003) *Здравље и развој адолесцената у оквиру Конвенције о правима детета*; Општи коментар бр. 5 (2003) *Опште мере за спровођење Конвенције о правима детета*; Општи коментар бр. 6 (2005) *Третман деце без пратње или раздвојене деце ван државе порекла*; Општи коментар бр. 7 (2005) *Спровођење права детета у раном детињству*; Општи коментар бр. 9 (2006) *Права деце са инвалидитетом*; Општи коментар бр. 10 (2007) *Права деце у малолетничком правосуђу*; Општи коментар бр. 11 (2009) *Домородачка деца и њихова права у оквиру Конвенције о правима детета*; Општи коментар бр. 12 (2009) *Право детета да буде саслушано*; Општи коментар бр. 14 (2013) *Право детета на најбољи интерес*; Општи коментар бр. 15 (2013) *Право детета на уживање највишег стандарда здравља*; Општи коментар бр. 16 (2013) *Обавезе државе чланице у погледу утицаја пословног сектора на права детета*; Општи коментар бр. 17 (2013) *Право детета на слободно време, одмор, игру, рекреацију, културни живот и уметност*. Вид. Viviers André, *General Comments of the Committee on the Rights of the Child*, A Compendium for child rights advocates, scholars and policy maker, January 2014, p. 5. <https://www.unicef.org> (приступ: 1.10.2018.).

¹⁶ UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 8 (2006): The Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment*, 2 March 2007, CRC/C/GC/8, <http://www.refworld.org> (приступ: 1.10.2018.).

дрмусање или бацање деце, гребање, штисање, угресе, вучење за косу, уши, приморавање деце да буду у неугодном положају, наношење опекотина, парање врелом водом или насилно гутање (прање уста сапуном или приморавање деце да гутају љуте зачине). По мишљењу Комитета, телесно кажњавање је, без изузетка, понижавајуће. Поред тога, постоје и други нефизички облици кажњавања, попут кажњавања којим се деца омаловажавају, понижавају, клевету, угрожавају, плаше или излажу подсмеху других.¹⁷ Иако Комитет за права детета одбацује свако оправдање за насиље и понижавање као облике кажњавање деце, ипак подржава позитивну концепцију дисциплине, с обзиром да здрав развој детета зависи од родитеља и других одраслих лица који треба да му пруже неопходне савете и да га усмере, у складу са развојним могућностима детета, да потпомогну васпитавање детета у правцу одговорног живота у друштву, без намерне и репресивне примене силе у циљу наношења бола, нелагодности или понижења.¹⁸ Из наведених разлога, у Општем коментару бр. 8 (2006) наглашава се обавеза држава уговорница да хитно предузму неопходне мере за забрану и укидање свих облика телесног кажњавања и свих других окрутних или понижавајућих облика кажњавања деце, кроз законодавне и друге мере за подизање свести јавности о томе, те кроз едукативне мере које државе треба да предузму.¹⁹

---

¹⁷ Вид. т. 11. Општег коментара бр. 8 (2006), 4.

¹⁸ Вид. т. 13. и 14. Општег коментара бр. 8 (2006), стр. 5. У т. 15. Општег коментара, Комитет признаје да постоје изузетне околности у којима се наставници и друга лица која раде са децом у институцијама и са децом у сукобу са законом, могу суочити са опасним понашањем које оправдава примену разумних облика спутавања како би се контролисало такво понашање, при чему је **важно разликовати примену силе која је мотивисана потребом да се дете и остали заштите од примене силе ради кажњавања**. Увек се мора примењивати начело примене минималне неопходне силе у најкраћем могућем периоду.

¹⁹ О забрани телесног кажњавања деце у нашој земљи вид. опширније Цвејић-Јанчић Олга, *Забрана физичког кажњавања детета Прилог дискусији поводом Преднацрта Грађанског законика, Правни живот бр. 10*, Београд 2015, стр. 5-24; Цвејић-Јанчић Олга, *Актуелна породично-правна питања Преднацрта Грађанског законика Србије, Правна ријеч бр. 45*, Бања Лука 2015, стр.113-114. Вид. и чл. 2218. и чл. 2301. Преднацрта ГЗ Србије, Преднацрт Грађанског законика Републике Србије, <http://www.paragraf.rs>

Радни текст Преднацрта ГЗ из 2015. године у чл. 2218. чија се садржина тиче Посебне заштите детета постоје две варијанте 2. става: 1) забрањено је свако злостављање детета, а нарочито физичко кажњавање; 2) није дозвољено злостављање детета, а нарочито непримерено физичко кажњавање. У чл. 2301. који се својом садржином односи на физичко кажњавање детета, у овој верзији текста Преднацрта изостављена је формулација да родитељи не смеју физички кажњавати дете, већ је предвиђена дужност родитеља да штите дете од злостављања од стране других лица.

У настојању да подигне ниво заштите детета од свих облика насиља Комитет за права детета је у Општем коментару број 13: Право детета на слободу од свих облика насиља²⁰ подржао идеју да насиље над децом никада није оправдано и да приступ старању о деци и заштити деце који се заснива на правима детета подразумева поштовање и подстицање људског достојанства и физичког и психолошког интегритета деце, као појединаца који имају одређена права, а не да се та деца посматрају превасходно као „жртве“.²¹ Мора се поштовати право деце да њихови најбољи интереси буду од приоритетне важности у свим питањима која се тичу или утичу на њих, посебно када су деца жртве насиља, као и у свим мерама спречавања насиља. Права детета се морају систематично поштовати у свим поступцима доношења одлука, а њихово оснаживање и учешће треба да буду од централног значаја за стратегије и програме старања о деци и заштите деце. Примарна превенција, кроз јавно здравље, образовање, социјалне услуге и други приступи насиљу су од највеће важности.²² Комитет увиђа значај породице у вези са старањем о деци и заштити деце и спречавање насиља. Насиље се, по виђењу Комитета, најчешће одвија у оквирима породице, па су интервенција и подршка неопходни када деца постану жртве бола и патње који настају у породици или кроз које породица пролази.²³

2.2. Регионални механизми о забрани сваког облика насиља над децом

У европским оквирима посматрано, ојачавање индивидуалних права родитеља и деце, и права на поштовање породичног живота последица је усвајања Европске конвенције о људским правима (1950)²⁴, која поред Конвенције о правима детета има посебан значај за процену мера заштите европске деце. Одредбе Конвенције о људским правима дају могућност сваком појединцу да пред Европским судом за људска права тражи заштиту, у случајевима када државе чланице не успеју да удовоље захтеву пред судом

---

²⁰ UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence*, 18 April 2011, CRC/C/GC/13, <http://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html> (приступ: 1.10.2018.).

²¹ Вид. т. 3. (а) и (б) Општег коментара бр. 13.

²² Вид. т. 3. (е) и (ф) и (г) Општег коментара бр. 13.

²³ Вид. т. 3. (х) и (и) Општег коментара бр. 13.

Појам „насиље“ се тумачи као „сваки облик физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, запостављања или немарног поступања, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање“. Овај термин обухвата све начине на које се може повредити дете (повређивање, злостављање, запостављање или немарно поступање, малтретирање и експлоатација).

²⁴ Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, *Сл. лист СЦГ- Међународни уговори*, бр. 9 (2003).

националне државе, где се са посебним значајем наглашава право на поштовање приватног и породичног живота (чл. 8. ст.1.) и право на правично суђење (чл. 6.). Дакле, најзначајнији документ на европском правном простору, Конвенција о људским правима, не наводи изричито забрану насиља у породици, међутим, гарантује право на живот (чл. 2.), личну сигурност (чл. 5.), приватни и породични живот (чл. 8.) забрањује мучење, нехумано или понижавајуће поступање (чл. 3.), право на делотворни правни лек (чл. 13), као и забрану дискриминације (чл.14.).²⁵

Са становишта праксе Европског суда за људска права, насиље у породици подразумева узајамно дејство и повреду основних људских права, па злостављање детета оправдава интервенцију државе у вршењу родитељског права.²⁶ У пресуди у случају *Opuz v. Turkey*²⁷ утврђена је позитивна обавеза да се заштити право на живот (чл.2.) и од државних органа захтева се да предузму дужну пажњу, односно неопходне мере у заштити појединца чији је живот у опасности.²⁸ Другим речима, надлежни органи треба да спрече, истраже, казне и обезбеде одштету (реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранције не-понављања) за дела насиља над женама или насиља у породици.²⁹ У погледу притужбе на неуспех државе да предузме одговарајуће позитивне мере за заштиту живота појединца у супротности је са чл. 2. Конвенције, па могућност добијања накнаде за смрт особе, предствљало би, у редовним околностима, адекватно и делотворно правно средство што је суд потврдио у случају *Branko Tomašić and Others v. Croatia*.³⁰ Да би постојала позитивна обавеза државе, по мишљењу Суда, мора се утврдити да су власти знале или требало да знају, у време постојања стварног и непосредног ризика по живот идентификованог појединца, и да су пропустиле да предузму мере у оквиру својих овлашћења којима би се, по разумној процени, могло очекивати избегавање ризика, како је наведено у случају *Kontrová v. Slovakia*.³¹

---

²⁵ Вид. Јовић-Прлаиновић Олга, Крвавац Марија, Национални и међународноприватни аспекти насиља над децом у породици, Ниш, 2016.: *Теме*, г. XL, бр. 3, 977.

²⁶ Van Bueren Géraldine, *Child rights in Europe, Convergence and Divergence in Judicial Protection*, Strasbourg 2008: Council of Europe, p. 121.

²⁷ *Opuz v Turkey*, представка бр. 33401/02, 9.06.2009.

²⁸ Вид. ст. 130 пресуде у случају *Opuz v Turkey*.

²⁹ Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, Брошūra *Osvrt na standarde i vrednosti Konvencije, u poglavljima I, II, III i V*, Београд, април 2016. године, 19.

³⁰ *Branko Tomašić and Others v. Croatia*, представка бр. 46598/06. 15.04.2009.

³¹ Вид. став 50. пресуде у случају *Kontrová v. Slovakia*, представка бр. 7510/04, 24.09.2007.

У пресуди *V.A.M. v. Serbia*,³² у случају у којем је отац отео дете од мајке, одвео је на летовање, након чега је мајка изгубила сваки контакт са ћерком за период од осам година, Суд је констатовао повреду права на суђење у разумном року (чл. 6.), права на поштовање породичног живота (чл. 8.) и права на делотворно правно средство (чл. 13.) Конвенције. По мишљењу Суда, својим поступцима отац је емоционално злостављао дете, а институције које су учествовале у овим поступцима нису препознале посебне видове насиља, посебно емоционалног (психичког)³³ а није постојала ни усклађеност у поступању да би у овом случају интерес и права детета били на најбољи могући начин заштићени.³⁴ У предмету *Kowal v. Poland*³⁵ отац је због насиља у породици (према сину-подносиоцу представке, другом сину и њиховој мајци) осуђен на условну казну затвора, који је, упркос томе, наставио да врши насиље, на шта је породица тражила од домаћег суда упућивање насилника на издржавање затворске казне. Суд је након одржаних рочишта одлучио да отац напусти дом, што је он на крају и учинио. Држава је одредила службеника за надзор условне казне са циљем да спречи и одврати оца од насилничког понашања. Такво поступање показује да су државне власти имале разумевања за неприлике у којим су се налазиле жртве и да су директно интервенисале.³⁶ У великом броју случајева насиља у породици о којима је Суд мериторно одлучио, призната је посебна рањивост жртава насиља у породици и потреба активног укључивања државе у

Суд истиче да чл. 13. гарантује да свако коме су су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред домаћим властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству, односно гарантује доступност, на националном нивоу, правног средства за остваривање суштине права и слобода из Конвенције у форми у којој је могуће да се обезбеди у домаћем правном поретку. Иако државе уговорнице имају извесну слободу у погледу начина на који ће испуњавати ову обавезу, средство у складу са чл. 13. мора бити „делотворно“ у пракси као и у закону. Што је још важније, остваривање овог права не сме бити неоправдано ометано радњама или пропустом органа тужене државе. Вид. ст. 62. пресуде у случају *Kontrová v. Slovakia*.

³² *V.A.M. v Serbia*, представка бр. 39177/05, 13.03.2007.

³³ Став 37. пресуде у случају *V.A.M. v Serbia*: Подносиатељка представке је навела да ју је Центар за социјални рад обавестио да је тужени јавно изјавио да не жели да губи време око било каквог правног поступка и да је, сем тога, казао малолетној С. М. да је њена мајка, подносиатељка представке, преминула.

³⁴ Вид. став 50. пресуде у случају *V.A.M. v Serbia*.

³⁵ *Sebastian Kowal v. Poland*, представка бр. 2912/11, 2.10.2012.

³⁶ Вид. став 42 пресуде у случају *Sebastian Kowal v. Poland*, у којем је, по оцени Суда, домаћи надлежни органи су поступили марљиво, стално имајући у виду потребу да се избалансирају супротстављени интереси, односно да заштити подносиоца представке од насиља у породици и да изврше превентивни и едукативни утицај на понашање њиховог оца.

њиховој заштити.³⁷ Штавише, онда када држава чланица не предузме одговарајуће мере у реакцији на насилничко понашање, такав пропуст представља кршење позитивних обавеза предвиђених чл. 8. Конвенције да обезбеди право на поштовање породичног живота подносиоце представке.³⁸

Истовремено, у оквирима СЕ, спречавање и борба против сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, као и унапређење националне и међународне сарадње у овој области резултирало је усвајањем Конвенције о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања 2007. године.³⁹ У овом документу акценат је стављен на спречавање насиља, односно на превентивну заштиту од насиља, али уколико је до насиља дошло, онда пажњу треба усмерити на заштиту детета које је жртва, као и његовом учешћу у поступку против учиниоца. Такође, са истом предметном детерминантом усвојена је и Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (тзв. *Истанбулска конвенција*) 2011. године,⁴⁰ у којој је насиље препознато као најраспрострањенији облик кршења људских права будући да се догађа у свим сферама друштвеног живота и свим социјалним категоријама. Истанбулска конвенција пружа свеобухватан приступ проблематици и поставља нове стандарде, као и појмовно одређење насиља у породици којим су обухваћене жртве и починиоци насиља оба пола, злостављање деце, старијих особа и животних партнера независно од тога да ли је насилник делио заједнички живот са жртвом (чл. 3). Упоредо са тим, Конвенција налаже државама чланицама да међусобно сарађују у циљу спровођења одговарајућих грађанских и кривичних одлука правосудних органа сваке чланице, укључујући и мере заштите. Њен посебан значај огледа се у препознавању потребе за програмима превентивне интервенције и програмима за рад са насилницима у смислу предузимања свих неопходних мера да извршиоци насиља у породици савладају и усвоје ненасилно понашање у међуљудским односима, промене образац насилног поношања, а све у циљу спречавања понављања

---

³⁷ Вид. на пример став 27. пресуде у случају *Opuz v. Turkey*; ставове 64-65 пресуде у случају *Bevacqua and S. v. Bulgaria*, представка бр. 71127/01, 12.06.2008; ст. 55-61 пресуде у случају *A v. Croatia*, представка бр. 55164/08, 14.10. 2010.

³⁸ Став 58. пресуде у случају *Hajduová v. Slovakia*, представка бр. 2660/03, 30.11. 2010.

³⁹ Закон о потврђивању Конвенције о заштити деце од сексуалног искоришћавања (Конвенција из Ланзарота), *Сл. гласник РС-Међународни уговори*, бр. 1/2010.

⁴⁰ Закон о потврђивању Конвенције СЕ о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, *Сл. гласник- Међународни уговори*, бр. 12 (2013).

дела насиља у породици.⁴¹ Као правно обавезујући документ Истанбулска конвенција подразумева обавезу држава чланица да предузму све законодавне или друге мере за усвајање и примену делотворних, свеобухватних и координисаних државних политика, које обухватају све релевантне мере за спречавање и борбу против свих видова насиља обухваћених овом конвенцијом.⁴² Правно обавезујући стандарди ову Конвенцију чине основом за правац кретања савременог међународног законодавства у процесу остваривања права и заштите жртава од насиља.

У настојањима да се побољша заштита деце на европском правном подручју значајно је поменути још и Препоруку Савета министара чланицама Савета Европе R (79) 17 која се односи на заштиту деце од злостављања; Препоруку R(90) 2 о социјалним мерама у вези са насиљем у породици; Препоруку R(93) 2 о медицинским аспектима злостављања деце и др. У новије време, СЕ као регионални покретач иницијатива, усвојио је и Стратегију о правима детета за период од 2016. до 2021. године, и као стратешки документ, нулту толеранцију на насиље над децом третира као законодавни, етички и економски императив.⁴³ Напредак у решавању проблема насиља над децом је спор због недовољног улагања у превенцију насиља, фрагментарне и лоше примене националних политика, као и недовољно посвећене пажње механизмима за саветовање, опоравак и реинтеграцију деце жртве насиља.

Како се из изложеног може закључити, број међународних докумената о заштити права и интереса детета које је жртва било ког облика насиља је импозантан, што потврђује потребу за успостављање свеобухватних националних оквира за заштиту деце од злостављања, занемаривања и експлоатације и развијање ефикасних мултисекторских мрежа за превенцију и заштиту од насиља.

3. НАЦИОНАЛНИ МОДЕЛ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА

Познато је да у свакој држави егзистира модел заштите детета којим се тежи постићи равнотежа између потребе за социјалном интервенцијом и права родитеља да брину о деци, при чему је руководни принцип сваке интервенције, принцип најбољег интереса детета. Јачање свести о правима деце условило је напуштање спасилачког приступа у корист права детета као

---

⁴¹ Вид. чл. 16. Конвенције СЕ о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици.

⁴² Вид. чл. 7. ст. 1. Конвенције СЕ о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици.

⁴³ Стратегија Савета Европе о правима детета (2016-2021), тачка 14., стр. 6, <http://www.coe.int/cm> (приступ: 10.10.2018).

људских права.⁴⁴ Другим речима, заштита деце од злоупотребе је њихово основно право, не пројекција карактеристика деце као нејаких бића које одрасли захваљујући хуманистичким настојањима штите и спасавају.⁴⁵

3.1. Законодавни оквир

Потврђени међународни документи представљају део националног законодавства Републике Србије, и као такви непосредно се примењују, међутиму циљу обезбеђивања њихове пуне примене неопходно је усагласити национално законодавство кроз доношење нових закона или усаглашавања постојећег законодавног оквира. Поред Устава РС⁴⁶ који изричито говори о правима детета, кровни закони у овој области су Породични закон⁴⁷ и

---

⁴⁴ Ишпановић-Радојковић Вероника, Заштита деце од злостављања и занемаривања- узроци, последице, могућности, *Правни живот* бр. 9, Београд 2005, 1093.

⁴⁵ Обретковић Мирјана, Основни принципи заштите у: *Заштита детета од злостављања Приручник за центре за социјални рад и друге службе у локалној заједници*, Мирјана Обретковић, Љубомир Пејаковић (ур.), Југословенски центар за права детета, Београд 2001, 4-7.

Организовање и методолошки правац заштите претпоставља испуњење одређених општих принципа. Најпре, поштовање принципа *приоритетне заштите породице*- оправдава се значајем који породица има за развој личности детета и права детета на породични интегритет. Друго, уважавањем принципа *најбољи интерес детета*- непосредно се одређује начин регулисања породичних односа и државне интервенције у породични живот (принцип диктира избор решења које највише одговара развојним потребама детета). Треће, *интегрални-мултидисциплинарни приступ* заштите детета обезбеђује се у оквиру одређене службе (установе) или кроз организоване облике институционалне сарадње, принцип систематске сарадње између свих установа, служби, органа и организација који имају одређену улогу у процесу заштите (интерресорска сарадња). Као четврти, истиче се принцип *обавезујуће интервенције-обезбеђење права* који је заснован на интервенцији репресивног карактера која посеже за родитељским правом, односно принуди у односу на родитеље или друга лица која злостављају дете а утемељена је на одлукама надлежних државних органа. Пети је принцип *поверљивости* који не може ићи на штету информација потребних за органе надлежне за доношење одлука у процесу заштите. И на крају, принцип учешћа (партиципације) детета (спречавање секундарне виктимизације) уз уважавање права на информисање, права на изражавање сопственог мишљења, права на приватност, права на заштиту части и угледа. Упо. Ишпановић-Радојковић Вероника, Заштита детета од злостављања и занемаривања, у: *Заштита детета од злостављања и занемаривања-Примена Општег протокола*, Вероника Ишпановић-Радојковић (ур.), Центар за права детета, Београд 2011, стр.53-65.

⁴⁶ Вид. чл. 64. ст.3. Устава Републике Србије: „Деца су заштићена од психичког, физичког, економског и сваког другог искоришћавања или злоупотребљавања“, *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006.

⁴⁷ Породични закон, *Сл. гласник РС*, бр. 18/05, 72/2011 и 6/2015.

Кривични законик⁴⁸ те остали прописи из области образовања⁴⁹ и других релевантних области.⁵⁰

На овом месту је важно подсетити да је Комитет за права детета у Препорукама Републици Србији из 2008. године,⁵¹ као држави чланици Конвенције о правима детета, сугерисао предузимање свих неопходних мера у циљу реформисања закона који се односе на права детета, односно усклађивања законодавства са усвајањем свеобухватног закона о деци, будући да оклевање да се донесе такав закон представља значајан изазов за унапређење права детета у држави чланици. Комитет за права детета, међутим, и у усвојеним Закључним запажањима (2017)⁵² у вези са комбинованим Другим и трећим периодичним извештајем о примени Конвенције о правима детета у Републици Србији на састанку одржаном 3. фебруара 2017. године, још једанпут, подсећа Републику Србију да донесе свеобухватни закон о деци и уведе поступак процене утицаја на права детета за све нове законске регулативе усвојене на националном нивоу.

У домену слободе детета од свих облика насиља, Комитет, између осталог, апелује на државу потписницу да успостави законодавне и друге

---

⁴⁸ Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014 и 94/2006.

⁴⁹ Закон о основама система образовања и васпитања, *Сл. гласник РС*, бр. 88/2017 и 27/2018; Закон о основном образовању и васпитању, *Сл. гласник РС*, бр. 55/13, 101/17 и 27/2018; Закон о средњем образовању и васпитању, *Сл. гласник РС*, бр. 55/13, 101/17 и 27/2018; Закон о предшколском образовању и васпитању, *Сл. гласник РС*, бр. 18/2010 и 101/2017.

⁵⁰ Закон о здравственој заштити, *Сл. гласник РС*, бр. 7/2005, 72/2009, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013, 93/2014, 96/2015, 106/2015 и 113/2017; Закон о здравственом осигурању, *Сл. гласник РС*, бр. 107/2005, 109/2005, 57/2011, 110/2012, 119/2012, 99/2014, 123/2014, 126/2014, 106/2015 и 10/2016; Закон о финансијској подршци породици са децом, *Сл. гласник РС*, бр. 113/2017 и 50/2018; Закон о раду, *Сл. гласник РС*, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 и 113/2017; Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005; Закон о кривичном поступку, *Сл. гласник РС*, бр. 2/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014; Закон о спречавању насиља у породици, *Сл. гласник РС*, бр. 94/2016; Закон о јавном реду и миру, *Сл. гласник РС*, бр. 6/2016 и 24/2018; Закон о забрани дискриминације, *Сл. гласник РС*, бр. 22/09; Закон о социјалној заштити, *Сл. гласник РС*, бр. 24/2011; Закон о јавном реду и миру, *Сл. гласник РС*, бр. 6/2014 и 24/2018, и многи други законски прописи.

⁵¹ Препоруке Комитета за права детета усвојене на 1342. састанку одржаном 6. јуна 2008. године у Женеви, а поводом разматрања Иницијалног извештаја Републике Србије. Вид. Committee on the Rights of the Child, Consideration of Report Submitted by States Parties under Article 44 of the Convention, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Republic of Serbia*, (CRC/C/SRB/CO/1).

⁵² Komitet za prava deteta, *Zaključna zapažanja o kombinovanom drugom i trećem periodičnom izveštaju Republike Srbije*, CRC/C/SR.2193.

мере како би осигурала адекватну заштиту децу од насиља, те поздравља информацију да ће држава потписница до јуна 2017. године, изменама и допунама Породичног закона, забранити физичко кажњавање детета у свим окружењима,⁵³ што се ни до данас дан није догодило.⁵⁴ Активности које су, до јула месеца 2018. године, у овој области предузете, односе се на завршен текст Преднацрта Закона о правима детета и заштитнику права дете, који још увек није ушао у скупштинску процедуру. Одредбом чл. 10. прописано је да свако дете има право на живот и развој у безбедној социјалној средини. Органи јавне власти имају обавезу да подржавају стварање и обезбеђивање сигурне и здраве социјалне околине. Свако дете има право на приступ мерама које омогућавају да развије свој пуни потенцијал, а органи јавне власти обавезу да обезбеде свој деци без обзира на лична својства и различите средине у којима деца живе највиши могући животни стандард и заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, експлоатације, употребе наркотика, дувана, алкохола и других штетних супстанци и од излагања порнографији и другим штетним информацијама, заштиту безбедности, укључујући и безбедност кретања, заштиту од свих других утицаја штетних по развој детета укључујући штетне традиционалне, културне и религијске праксе.⁵⁴ Усвајање законског текста значило би испуњавање препорука релевантних међународних тела. Да ли су на овај начин створене основе за даље унапређење и поштовање права детета у Републици Србији, остаје да се види у наредним Закључним запажањима Комитета о правима детета на Четврти и пети периодични извештај који наша земља треба да достави до 24. маја 2022. године.

Када је реч о грађанскоправној заштити од насиља у породици, у важећем Породичном закону Србије су прописане и материјалноправне и процесноправне одредбе о заштити од насиља у породици,⁵⁵ чији је циљ да спрече да насиље које се већ догодило у породици буде настављено или да ескалира у још опаснијем правцу, односно да превентивно, успостављањем просторне дистанце између учиниоца насиља и жртве, спречи веће

---

⁵³ Вид. Права детета у Србији, *Закључна запажања УН Комитета за права детета са препорукама*, Центар за права детета, Београд 2017, 24-26, www.cpd.org.rs (приступ 18.10.2018.).

⁵⁴ *Ibid.*

Комитет апелује на државу потписницу да: а) изричито законом забрани телесно кажњавање; б) осигура да се забрана телесног кажњавања адекватно прати и спрово ди у свим окружењима; в) промовише позитивне, ненасилне и партиципативне начине подизања и дисциплиновања детета кроз кампање подизања свести; г) осигура да се починиоци доведу пред надлежне управне и судске органе.

⁵⁴ Вид. текст прописа Преднацрта Закона о правима детета и заштитнику права детета, <https://www.paragraf.rs> (приступ:20.10.2018.).

⁵⁵ Чл. 197–200 и чл. 283–289 Породичног закона.

угрожавања живота, физичког или психичког интегритета, односно слободе једне особе или озбиљног нарушавања развоја њене личности.⁵⁶ Осим што је насиље у породици забрањено одредбама ПЗС, оно је дефинисано и у одредбама глава осамнаест (кривична дела против полне слободе) и деветнаест (кривична дела против брака и породице) Кривичног законика и Закона о јавном реду и миру (чл. 9. ст. 1.) Републике Србије. Детаљније разматрање односа грађанскоправне и кривичноправне заштите од насиља превазилази техничке оквире овог рада, због чега ће бити бити предмет пажње ауторке неком дугом приликом.

3.2. Стратешки документи

Први стратешки документ у којем је дефинисана општа политика наше земље према деци за период до 2015. године је Национални План Акције за децу, који је Савет за права детета израдио, а Влада Републике Србије усвојила 2004. године, и у коме су садржане приоритне мере за заштиту детета од свих облика злостављања, занемаривања, искоришћавања и насиља. У циљу спровођења одредби Конвенције УН о правима детета, посебно у области спречавања и сузбијања насиља над децом, почев од 2005. године и усвајања Општег протокола за заштиту деце од злостављања и занемаривања,⁵⁷ Влада Републике Србије настоји да обезбеди оквир за успостављање ефикасне, оперативне, међусекторске мреже за заштиту деце од злостављања, занемаривања, експлоатације и насиља. Поред Општег протокола, усвојени су и посебни секторски протоколи,⁵⁸ који одређују улоге и процедуре у заштити деце од злостављања и занемаривања за сваки од релевантних сектора у оквиру система заштите - систем рада и социјалне заштите, образовања, полиције, здравства и правосуђа.

У области предметних политика, важан документ представља Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период 2009-2015,⁵⁹ као и Акциони план за спровођење ове стратегије (2010).⁶⁰ Као општи стратешки циљеви Националне стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља издвајају се: 1) развој безбедног окружења у коме ће бити остварено право сваког детета да буде заштићено од насиља у свим његовим појавним облицима, а у смислу пуне имплементације основног људског

---

⁵⁶ Вид. Драшкић Марија, Насиље у породици: прва пресуда Врховног суда Србије, *Анали Правног факултета у Београду*, година LVI, 2/2008, 345.

⁵⁷ Закључак Владе РС број: 011-5196/2005 од 25.08.2005. године

⁵⁹ Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период 2009-2015, *Сл. гласник РС*, бр. 122/2008.

⁶⁰ Акциони план за спровођење Националне стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља (2010-2012), *Сл. гласник РС*, бр. 15/2010.

права на заштиту од свих облика физичког и менталног насиља, злоупотреба и занемаривања, нехуманих и понижавајућих поступака, сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, трговине људима и свих других облика насиља и злоупотреба; 2) успостављање националног система превенције и заштите деце од свих облика злостављања, занемаривања и искоришћавања.⁶¹ Како је насиље према деци у Србији и даље распрострањена појава, неопходно је доношење нове стратегије. С тим у вези, у јулу месецу 2017. године стручњаци су започели рад на изради Преднацрта Националне стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период 2018.-2022. године, која у оквиру дефинисаних циљева обухвата мере интервенције и мере превенције, а текст Преднацрта стратегије може се наћи на сајту Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.⁶² Основни принцип Преднацрта Стратегије је право детета има на слободу од свих облика насиља, злостављања, злоупотребе или занемаривања. Обавеза државе је да примени мере за спречавање насиља над децом и да обезбеди заштиту детета од свих облика насиља у свим окружењима: у породици, установама, институцијама и широј друштвеној средини и односи се на сву децу без дискриминације.

У целокупном процесу, од великог значају су институционални механизми, попут Одбора за права детета Народне Скупштине (2010), са улогом да координира све активности везане за спровођење Конвенције о правима детета на међусекторском, националном и локалном нивоу. Потом, Савет за права детета као саветодавно тело Владе Републике Србије (2002) са задацима да: иницира мере за усклађивање политике у областима које се односе на децу и младе (здравство, образовање, култура, социјална питања); иницира мере за изграђивање целовите и кохерентне политике према деци и младима; дефинише препоруке за остваривање важних социјалних индикатора у области бриге о деци и предлаже политике остваривања права деце у складу са Конвенцијом УН о правима детета; анализира ефекте предузетих мера надлежних органа по децу, младе, породице са децом и наталитет; као и да прати остваривање и заштиту права детета у Србији, и други бројни институционални механизми који обезбеђују и унапређују

---

⁶¹ Вид. опширније Стевановић Ивана, Голић Милена, Зечевић Оливера, Анализа стања и капацитета националног система превенције и заштите деце која су укључена у живот или рад на улици од искоришћавања и злоупотреба, Београд, 2012. 18.

⁶² Преднацрт Националне стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период 2018.-2022. године, <https://www.minrzs.gov.rs/aktuelno/javni-poziv-za-ucese-u-javnoj-raspravi-o-nacrtu-nacionalne-strategije-za-prevenciju-i-zastitu-dece.html> (приступ: 15.10.2018.).

остваривање права детета.⁶³

4. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Упркос позитивним напорима наше земље да развије свеобухватни систем заштите деце, Комитет за права детета изражава озбиљну забринутост због: великог броја пријављених случајева насиља над децом; нечовечног или понижавајућег поступања према деци која живе у домовима за институционалну бригу, посебно према деци са сметњама у развоју; извештаја који показују да је већа вероватноћа да деца са сметњама у развоју, посебно она са интелектуалним оштећењем, буду жртве физичког и сексуалног насиља; распрострањених случајева насиља у школама; неадекватне примене стратешких докумената и ограничених капацитета да насиље буде препознато од стране стручњака, односно недовољне сарадње и размене информација на међуресорном нивоу и надлежних органа, као и неадекватног праћења.⁶⁴ Имајући у виду наведено, сасвим је извесно да пред нашом земљом стоји озбиљан задатак који треба да буде извршен у наредном извештајном периоду.

Olga JOVIĆ - PRLAINOVIĆ, LL.D.

Associate professor, Faculty of Law,

University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

FREEDOM OF THE CHILD OF ALL FORMS OF VIOLENCE

Summary

In this paper author states that all forms of violence, abuse or neglect of children undermining the physical, psychological or moral integrity of the child's personality constitute a violation of the rights of the child to life, survival and

---

⁶³ *Ibid*, стр. 8-10.

Савет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршења кривичних санкција према малолетницима (2009); Савет за борбу против трговине људима (1992); Заштитник грађана (2005); Координационо тело за родну равноправност (2014); Повереник за заштиту равноправности (2009); Ресорна министарства за област рада и социјалне заштите, здравства, образовања и васпитања, унутрашњих послова, правде, информационог друштва, локалне самоуправе, и омладине и спорта представљају значајне институционалне механизме за заштиту деце. Правосудни органи

⁶⁴ Вид. *Zaključna zapažanja o kombinovanom drugom i trećem periodičnom izveštaju Republike Srbije*, т. 32.

development. The child has the right to freedom from all forms of violence, and in that sense, the UN Convention on the Rights of the Child as the supreme authority in the domain of human rights of children prescribes the obligation of States Parties to apply measures to prevent and combat violence against children and to ensure the protection of the child against violence in the family, in schools, in institutions and in the wider social environment, and in the digital space. In the Republic of Serbia, strategic regulation of the area of protection of children against violence is one of the priorities of national politics, but despite the efforts in the past period to improve the legislative framework, a functional system of prevention and protection against violence has not yet been established. In order to harmonize internal legislation with the standards established in international human rights documents, the duty of the Republic of Serbia is to intensively reform the regulatory mechanism for the prevention and prevention of violence against children. Committee on the Rights of the Child in Concluding observations on the combined second and third periodic reports of Serbia (2017) recommends to the State party to establish legislative and other measures for protection of children from abuse and violence, in coordination with the ombudsman, establish a monitoring mechanism to ensure that all children in institutions and alternative care are free from all forms of torture and inhumane or degrading treatment, and ensure that they have access to a confidential, safe and child-friendly mechanism for complaints related to their deprivation of liberty, their conditions of detention or internment and their treatment, ensure that preventative mechanisms are established to protect children with intellectual and other psychosocial impairments from any kind of physical or sexual violence and establish compulsory training courses on violence against children for all relevant professionals, ensure efficient cooperation, coordination and data sharing between child protection services, the police and the justice system.

Keywords: child's dignity; prevention and protection of children against violence; safe and healthy environment

ЛИТЕРАТУРА:

Драшкић Марија (2008). Насиље у породици: прва пресуда Врховног суда Србије, *Анали Правног факултета у Београду*, година LVI, бр, 2.

Цвејић-Јанчић Олга (2015). Актуелна породично-правна питања Преднацрта Грађанског законика Србије, *Правна ријеч* бр. 45, Бања Лука.

Цвејић-Јанчић Олга (2015). Забрана физичког кажњавања детета Прилог дискусији поводом Преднацрта Грађанског законика, *Правни живот бр. 10*, Београд.

Ишпановић-Радојковић Вероника (2005). Заштита деце од злостављања и занемаривања- узроци, последице, могућности, *Правни живот* бр. 9, Београд.

Ишпановић-Радојковић Вероника (2011). Заштита детета од злостављања и занемаривања, у: *Заштита детета од злостављања и занемаривања-Примена Општег протокола*, Вероника Ишпановић-Радојковић (ур.), Центар за права детета, Београд.

Јовић-Прлаиновић Олга, Крвавац Марија (2016). Национални и међународноприватни аспекти насиља над децом у породици, Ниш, *Теме*, г. XL, бр. 3.

Обретковић Мирјана (2001). Основни принципи заштите у: *Заштита детета од злостављања Приручник за центре за социјални рад и друге службе у локалној заједници*, Мирјана Обретковић, Љубомир Пејаковић (ур.), Југословенски центар за права детета, Београд.

Sérgio Pinheiro Paulo (2006). *World Report on Violence against Children*, Published by the United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children https://www.unicef.org/violencestudy/reports/SG_violencestudy_en.pdf

Стевановић Ивана, Голић Милена, Зечевић Оливера (2012). Анализа стања и капацитета националног система превенције и заштите деце која су укључена у живот или рад на улици од искоришћавања и злоупотреба, Београд.

Van Bueren Géraldine (2008). *Child rights in Europe, Convergence and Divergence in Judicial Protection*, Council of Europe, Strasbourg.

Viviers André, *General Comments of the Committee on the Rights of the Child*, A Compendium for child rights advocates, scholars and policy maker, January 2014, <https://www.unicef.org>

Вучковић-Шаховић Невена (1996). Међународноправна заштита детета и обавезе Југославије, у *Дечја права-чија одговорност*, *Зборник радова са саветовања о образовању за дечја права*, Пешић Мирјана, (ур.), Институт за педагогију и андрагогију, Београд.

Вучковић Шаховић Невена, Петрушић Невена (2015). Права детета, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш.

Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006.

Породични закон, *Сл. гласник РС*, бр. 18/05, 72/2011 и 6/2015.

Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014 и 94/2006.

Закон о основама система образовања и васпитања, *Сл. гласник РС*, бр. 88/2017 и 27/2018.

Закон о основном образовању и васпитању, *Сл. гласник РС*, бр. 55/13, 101/17 и 27/2018. Закон о средњем образовању и васпитању, *Сл. гласник РС*, бр. 55/13, 101/17 и 27/2018.

Закон о предшколском образовању и васпитању, *Сл. гласник РС*, бр. 18/2010 и 101/2017.

Преднацрт Грађанског законика Републике Србије, књига четврта ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ, <http://www.paragraf.rs>

Преднацрт Закона о правима детета и заштитнику права детета, <https://www.paragraf.rs>

Закон о ратификацији Конвенције о правима детета, *Службени лист СФРЈ-Међународни уговори*, бр. 15 (1990) и *Сл. лист СРЈ-Међународни уговори*, бр. 2 (1997).

Закон о ратификацији Протокла о продаји деце, дечијој проституцији и дечијој порнографији, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/02.

Закон о ратификацији Протокола уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 7/02.

Закон о потврђивању Конвенције о заштити деце од сексуалног искоришћавања, *Сл. гласник РС-Међународни уговори*, бр. 1/2010.

Закон о потврђивању Конвенције СЕ о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, *Сл. гласник- Међународни уговори*, бр. 12/2013.

Стратегија Савета Европе о правима детета (2016-2021), <http://www.coe.int/cm>

Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Брошурa *Osvrt na standarde i vrednosti Konvencije, u poglavljima I, II, III i V*, Beograd 2016.

Report of the independent expert for the United Nations study on violence against children, United Nations General Assembly A/61/299, 29.08.2006., <https://www.ohchr.org>

Committee on the Rights of the Child General comment No. 13 (2011) The right of the child to freedom from all forms of violence, CRC/C/GC/13, 18 April 2011, <https://www2.ohchr.org>

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 8 (2006): The Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment*, 2 March 2007, CRC/C/GC/8, <http://www.refworld.org>

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence*, 18 April 2011, CRC/C/GC/13, <http://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html>

Committee on the Rights of the Child, Consideration of Report Submitted by States Parties under Article 44 of the Convention, *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Republic of Serbia*, (CRC/C/SRB/CO/1).

Комитет за права детета, Закључна запажања о комбинаваном другом и трећем периодичном извештају Републике Србије, CRC/C/SR.2193.

Права детета у Србији, *Закључна запажања УН Комитета за права детета са препорукама*, Центар за права детета, Београд 2017, www.cpd.org.rs

Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања, Закључак Владе РС 05 број: 011-5196/2005 од 25.08.2005. године.

Посебни протокол система здравствене заштите за заштиту деце од злостављања и занемаривања, Министарство здравља Републике Србије, Београд 2009;

Посебни протокол о поступању правосудних органа у заштити малолетних лица од злостављања и занемаривања, Министарство правде РС, Београд 2009;

Посебни протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања у установама социјалне заштите, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике РС, Београд 2006; Посебни протокол о поступању полицијских службеника у заштити малолетних лица од злостављања и занемаривања, Министарство унутрашњих послова РС, Београд 2007; Посебан протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, Министарство просвете РС, Београд 2007;

Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, *Сл. гласник РС*, бр. 30/2010.

Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период 2009-2015, *Сл. гласник РС*, бр. 122/2008.

Акциони план за спровођење Националне стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља (2010-2012), *Сл. гласник РС*, бр. 15/2010.

Пракса Европског суда за људска права

Opuz v Turkey, представка бр. 33401/02, 9.06.2009.

Branko Tomašić and Others v. Croatia, представка бр. 46598/06. 15.04.2009.

Kontrová v. Slovakia, представка бр. 7510/04, 24.09.2007.

V.A.M. v Serbia, представка бр. 39177/05, 13.03.2007.

Sebastian Kowal v. Poland, представка бр. 2912/11, 2.10.2012.

Bevacqua and S. v. Bulgaria, представка бр. 71127/01, 12.06.2008.

A v. Croatia, представка бр. 55164/08, 14.10. 2010.

Hajduová v. Slovakia, представка бр. 2660/03, 30.11. 2010.